

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inostranstvo 80 Din. Člani po UJU plačajo list s članarino. Oglašje po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. čeh. rač. 11.197. Telefon 3112.

Naša stanovska gospodarska vprašanja.

Na zadnji seji širjega soveta v Mariboru je bil sprejet predlog tov. šestana, da naj naša prihodnja pokrajinska skupščina posveti posebno pažnjo našim stanovskim gospodarskim in socialnim ustanovam. Gospodarska in socialna vprašanja našega stanu so v ozki zvezi ne samo za razvoj in dvig našega stanu v najbližji bodočnosti, ampak za dolgo dobo tudi pozneje bodisi v materialnem kakor tudi v moralnem oziru. Na drugi strani pa postajajo ravno v sedanjih dobi od dneva do dneva bolj pereča in aktualna. Razmere same nas silijo vedno bolj, da se s temi vprašanji ne samo bavimo, ampak da pristopimo že vendar enkrat tudi k njihovi rešitvi. Njih rešitev pa ne sme zavzeti samo od posameznikov, ampak od nas vseh. Zato je dolžnost vsakega posameznika — posebno pa še društvenih odborov, da o njih že sedaj razmišljajo in tudi razpravljajo. Le s sodelovanjem nas vseh bode mogoče doseči zadovoljivo njihovo rešitev. Zato v naslednjih vrstah navajam nekatere misli z željo, da o njih razmišljamo in pridemo na skupščino že z jasnimi pojmi in smernicami za njihovo rešitev.

O važnosti gospodarskih in socialnih ustanov našega stanu menda ni potreba še posebej izgubljati besed. Zakaj kakor omogoči vsakemu posamezniku šele trdna gospodarska podlaga, ne samo ugled, neodvisnost, ampak tudi veselje do dela in do uspešnega udejstvovanja v javnem življenju, prav isto velja tudi za cele stanove. Če pa posameznik nima trdnega gospodarskega temelja, je zastoj ves njegov idealizem, ves njegov trud, vse njegove zmožnosti. Ne preije se naprej kljub vsej vztrajnosti. Pod težo gospodarskih in socialnih prilik izgubi slednjič veselje do dela in življenja. Tako hira in hira dokler ga končno take razmere ne samo upognejo, ampak tudi stro. Pomnimo: Ves idealizem je ne samo brezploden, ampak celo mrtev, ako nima trdnega gospodarskega temelja, ki ga ohranja ter mu daje močnost in pobudo za nadaljno udejstvovanje.

Slovensko učiteljstvo si je sicer ustvarilo že dokaj stanovskih gospodarskih in socialnih ustanov, n. pr. Samopomoč, Hranilnico in posojilnico učiteljskega konvikta, Učiteljsko tiskarno, Učiteljsko gospodarsko zadrugo v Celju, Učiteljski dom v Ljubljani, Učiteljski dom v Mariboru, Zdraviliški dom v Slatini in Učiteljsko gospodarsko poslovalnico v Mariboru. Nekatere izmed teh institucij so že obhajale lepe jubileje po številu let, a precej skromne z ozirom na svoj razmah in razvoj. Ako gledamo danes na vse te ustanove, ne moremo biti zadovoljni sami s seboj in s svojim delom na gospodarskem in socialnem polju kljub uspehom, ki smo jih dosegli. Ti uspehi namreč so malenkostni napram visokemu številu učiteljstva, kateremu so namenjeni.

Naš greh.

Drama v treh dejanjih s pred in poigro, spisal Ferjan Milan, učitelj v Murski Soboti.

Ko bi bil pokleni kritik, bržčas bi ocenil to dramo ne po vrlih, ampak po kaki hibi. Ako bi pa napak ne našel, pa bi jih sam našel. Ker pa nisem kritik po poklicu, mi je tudi onemogočeno oceniti dramo tako, pač pa hočem registrirati, v koliko reproducira mladi pisatelj v dramu utrip pristne narodne duše, njegovo podzvestno trpljenje v boju za obstanek in kako daleč mi je šla vsebina do srca.

Drame nisem poznal, nisem je čital; po rokopisu so jo uprizorili pred kratkim diletantje prevaljskega "Sokola" na odru, ki je več ko majhen, priprost in brez vsakih dekoracijskih pripomočkov.

Snov za dramo je zajel pisatelj iz našega kmetijskega življenja. Na enem primeru kaže življenje slovenske kmetije, slovenskega gruntarja, ki mu je dobičkaželjnost zadavila živo krščanstvo, pognala otroka v nemške premogovnike in končno uničila mater in sina in očeta.

Kmetu Trtniku je prešla ljubezen do lastnega grunta v pravcato zločinsko strast. Čimveč mu rodi gruda, tembolj se sam oddaljuje od ljubezni do sina in soesdov. Sinu edincu ne dovoli ženitve s pridnim, revnim dekletom, kar fanta odtuje očetu in materi, ter ga požene v Nemčijo. Tam mu gre slabo. Ker misli, da se ne sme vrniti, piše samo enkrat, da izve, če mu je domačija odpustila prenegljen korak. Doma molčijo, oče je trd, ne odpusti sinu, domačija ga je zavrgla, ker ji je v nagli jezi odpovedal zvestobo.

Pa da se dotaknem vsaj nekaterih: Učiteljska tiskarna se je kljub težkim prilikam, ki jih je morala prestat, razvila v močan in trden zavod zlasti v zadnji dobi. In vendar ne šteje niti desetino vsega organiziranega učiteljstva med svoje člane. Učiteljski dom v Ljubljani bo menda v kratkem obhajal štidesetletnico obstanka, a ima toliko premoženja, kakor oni v Mariboru po osmih letih. Za Hranilnico in posojilnico učiteljskega konvikta zlasti mlajše učiteljstvo večinoma niti ne ve. Celjsko učiteljsko gospodarsko zadrugo je pa že celo starejše učiteljstvo pozabilo. In vendar jih je nekaj med nami, ki nalagajo odvisne groše drugod; še neprijetno več pa seveda tistih, ki iščejo posojila tudi — drugod. Prav tako malo zanimanja je za Zdraviliški dom v Slatini. Učiteljska gospodarska poslovalnica živi šele prvo leto, a kaže, da je ne samo življenja zmožna, ampak naravnost potrebna. Še najbolj razveseljuje socialna ustanova je Samopomoč, katere dobrote pa smo deležni — šele po smrti.

Kaj je vzrok, da ne pridemo na gospodarskem polju do poveljnejših uspehov?

Glavni vzrok je v nas samih, ker se premalo zanimamo za taka vprašanja. Vsled tega se ne zavedamo njih pomena ter jih ne znamo ceniti. Mi se pehamo z vsemi silami za lastno nadaljno samoizobrazbo, smo dobri in zaželjeni delavci pri kulturnem delu pod firmo drugih, in tudi na gospodarskem in socialnem polju nas ni potreba biti sram ter dosežamo lepe uspehe — za druge seveda. Pri vsem tem pa pozabljamo čisto na sebe, še češče pa na svoj stan. Večino svojih najboljših sil žrtvujemo drugim. In tako je naravno, da jih čisto zmanjka za lastni osebni in skupni stanovski dobrobit. To je tragika našega poklica, katere smo pa deloma tudi sami krivi, in sicer še celo v precejšnji meri. Že pred leti sem nekoč zapisal stavek: Ako bi učiteljstvo samo par let žrtvovalo le polovico tistega truda in dela ter doprineslo le polovico tistih gmotnih žrtev lastnemu stanu, kolikor jih žrtvuje in doprinese drugim, pa bi si ustvarilo tako trdne stanovske gospodarske in socialne ustanove, kakor jih nimamo noben drug stan. Razmišljajte, primerjajte in računajte, pa boste videli koliko težke resnice je v tej trditvi!

Kaj je najnujnejše na našem stanovskem in socialnem polju?

Najbrže ne bode potreba niti ene teh naših ustanov opustiti, pač pa jih smotreno reorganizirati in prilagoditi razmeram in potrebam sedanje dobe. Dati jim moramo potrebno prožnost. Saj kar je veljalo pred dvajset, trideset ali pa že več leti, to ne more več veljati danes, ker so docela drugačne prilike. Vse naše gospodarske in socialne ustanove morajo imeti skupen cilj: smotreno gospodarsko in socialno osamosvojitve celega stanu. Zato morajo postati res stanovske, t. j.: da postanejo last vsakega učiteljskega, ne pa samo neznatnega števila pripadnikov našega stanu.

Nujno potrebujemo še novih gospodarskih, zlasti pa še socialnih stanovskih ustanov. Naj omenim le nekatere: pomoč v bolezni, nesreči, preskrba otrok, oskrba upokojencev in upokojenk našega stanu s primernimi stanovanji v naših mestih, razna okrevališča itd.

Vse to in še marsikaj lahko dosežemo, če smo vsi prežeti močne volje in se zavedamo velikega cilja. Seveda ne pojde to čez noč, tudi ne vse hkratu. Velika naša hiba tiči ravno v razcepljenosti. Zbiramo in podpiramo hkratu različne ustanove. Tako razcepimo ne samo svoje moralne, ampak tudi svoje gmotne sile. In naravno je, da potem tudi uspehi odgovarjajo tej razcepljenosti in so razmeroma majhni.

Zato smo dolžni ne samo sedanji generaciji, ampak tudi prihodnjim, da se v vsa ta vprašanja poglobimo in jih skušamo rešiti po svojih najboljših močeh. Le kadar bo naš stan gospodarsko osamosvojen, socialno trden in neodvisen, bode imelo naše idealno zasnovano ter poizrtvovalno izvajano kulturno delo zagotovljen prosep in uspeh. In potem bomo lahko še vse drugače koristili narodu in domovini, nego sedaj, ker morajo mnogi naši lepi načrti ostati le načrti in lepe besede, ker nimamo trdnih gospodarskih temeljev.

Hren.

Delo UJU Poverjenišvo Ljubljana in „Učiteljskega tovariša“ za cimnoljši šolski zakon.

(Članki in razprave o šolskem zakonu objavljeni v „Učiteljskem tovarišu“.)

(Dalje.)

Zastopniki UJU pri novem min. prosvete g. Vukičeviću in njegovo stališče k projektu šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 31., z dne 13. VIII. str. 1.

Nujne izpremembe vladnega projekta šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 32., z dne 20. VIII. str. 1.

a) Slov. učiteljstvo pri min. prosvete — šolski zakon. »Učit. Tov.« št. 33., z dne 4. IX., str. 1.

Domačija rada odpušča, kmetstva tse prav posebno vsaka, samo ne tista, ki ji gospodari Trtnik. Tukaj pa tiči velik greh, ki ga je pisatelj v dramu pokazal, kar se mu je povsem posrečilo. Nimamo pravice, da bi trkali na lastna prsa in se zahvaljevali: »Hvala Bogu, da nismo taki, ko Trtnik!« V vsaki kmetijski vasi najdemo enake Trtnike, ponekod še »trdnejše«, ki se jim ljubezen do grude preliva v strast po dobičku, v skopuštvu in ki škilijo, pa tudi stezajo svoje prste čez meje svoje posesti, ki jim je živo krščanstvo samo še gola formalnost. Dva problema našega kmetijskega življenja, odnosno narodovega hoče pisatelj osvetliti, in sicer: kolikšno je še naše krščanstvo in kako ugonoblja tujina naš rod.

Ker sem se svobodno vdajal poteku lepe drame, ki mi je bila povsem tuja, moram tudi to omeniti, da so mi pogosti lepi prizori po svoji pristnosti močno ugajali. Zlasti me je presenetilo, da je drama izredno skromna tako glede števila oseb kakor glede dekoracij, a kljub temu to redkemu užitku, ki ga ima gledalec, ne škodi. Ne rečem pa, da bi na mestnem odru dekoracija bila brez učinka zlasti, ko se tam lahko uprizori še pred in poigra, ki bi znatno poglobila učinek res narodne drame.

Svojim kolegom po deželi pa posebej priporočam uprizoritev te drame, saj smo lahko ponosni na mladega pisatelja, ki nam pomaga utrjevati naš stanovski ugled v javnosti. Poleg tega pa je seveda drama velike vzgojne vrednosti in sem prepričan, da bodo kmetijski fantje in dekleta naših gospodinjstvih in kmetsko-nadaljevalnih šol radi sodelovali. Zlasti bi bile lepe zaključne slavnosti takih tečajev, če bi uprizorili diletantje to dramo. Če še priporočam, da naj jo pisatelj natisne, morda jo založi naš Učiteljski dom v Mariboru, sem storil, kar sem v interesu dobre stvari iz proste volje storil.

Doberšek Karel.

b) Delo Gl. odbora UJU — šols. zakon. »Učit. Tov.« št. 33., z dne 4. IX., str. 1.

Delo Gl. odbora UJU — šols. zakon (poročilo na skupščini). »Učit. Tov.« št. 34., z dne 10. IX., str. 3.

a) Šolski zakon — ponavljalna šola in kmetijski stan. »Učit. Tov.« št. 35., 36. in 37., z dne 17. IX., str. 1.

b) Šolski zakon v Rusiji. »Učit. Tov.« št. 35. in 36.

Moderne smeri šolstva v Nemčiji. »Učit. Tov.« št. 35., str. 2.

Izvršni odbor UJU pri ministru prosvete — spomenica šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 42., z dne 5. XI., str. 1.

Pretrsljaji naše drž. prosv. politike — zastoj šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 44., z dne 19. XI., str. 1.

Izjava prosv. ministra g. St. Radića o našlogh prosv. politike. »Učit. Tov.« št. 45., z dne 26. XI., str. 1.

Zahteve učiteljstva predložene min. prosvete — šols. zakon i. dr. »Učit. Tov.« št. 47., z dne 10. XII., str. 1.

Šolski zakon — zadovoljstvo, da je bil umaknjen. (Resolucija učit. društva Mežica). »Učit. Tov.« št. 48., z dne 17. XII., str. 1.

1926.:

Spomenica Glav. odbora UJU ministru prosvete g. St. Radiću — učiteljstvonaj sodeluje pri sestavi šolskega zakona, ki naj se čimprej izda (29. XII. 1925.). »Učit. Tov.« št. 3., z dne 21. I., str. 2.

Šolski zakon — vsako delo na njem odpadlo (taj. poročilo na pokrajinski skupščini UJU v Celju). »Učit. Tov.« št. 29., z dne 22. VII., str. 2.

1926./27.:

Izjava ministra prosvete g. M. Trifunovića uredniku »Nar. Prosvete« o novem šols. zakonu, da mora sodelovati učiteljstvo pri izdelavi in da hoče izdelati načrt zakona sporazumno z Udruženjem na podlagi dosedanjih projektov. Uvideva nujno potrebo novega šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 5., z dne 9. IX., str. 3.

Načrt šolskega zakona za osnovne šole namestila Izvršni odbor UJU predložiti ministru prosvete g. M. Trifunoviću. Načrt je isti kakor je bil priobčen v »Učit. Tov.« št. 22. od 4. VI. 1925. z vsemi izpremembami, ki jih je sprejela skupščina UJU v Subotici. Pov. UJU v Ljubljani bo stavilo svoje pripombe v smislu zahtev, ki so jih izrazila učit. društva in

anketa lanske leto. Načrt se namerava predložiti Nar. skupščini v jesenskem zasedanju. »Učit. Tov.« št. 8., z dne 30. IX., str. 2.

Novi načrt zakona o osnovnih šolah je izdelal bivši načelnik za osn. nastavo gosp. Čajkovec in ga predal g. min. prosvete, ki je obljubil, da takoj odda projekt, ki ga izdelala komisija, Nar. skupščini. »Učit. Tov.« št. 12., z dne 28. X., str. 2.

Zakon o osnovnih šolah. (Razgovor poverjenikov in predsedstva UJU na sestanku v Zagrebu — stališče). »Učit. Tov.« št. 14., z dne 11. XI., str. 1.

Novi projekt šolskega zakona o narodnih šolah, ki ga je priredil g. dr. Sigism. Čajkovec objavlja »Nar. Prosveta«. — Pripombe in dodatki naj se pošljejo po obravnavi v učit. društvi Izvrš. odboru UJU. »Učit. Tov.« št. 14., z dne 11. XI., str. 3.

Zopet nov projekt šolskega zakona. (Historijat projektov zak. o narodnih šolah. Dr. Čajkovec projekt je izdelal po nalogu bivšega min. g. St. Radića. Kritične ocene projekta. [Iv. Dimnik].) (Historijat je važen in bi ga kazalo naravnost ponatisniti!) »Učit. Tov.« št. 16., z dne 25. XI., str. 1.

G. Čajkovec o novem projektu šolskega zakona na seji Izvršnega odbora UJU 13. XI. 1926. Projekt bo predložen Nar. skupščini tekom 10 dni, tako poročajo listi. »Učit. Tov.« št. 16., z dne 25. XI., str. 2.

Načrt novega šolskega zakona — poziv učit. društvom in učiteljstvu naj izreče svojo kritiko in stavi nujno predloge. »Učit. Tov.« št. 17., z dne 2. XII., str. 1.

Osnova zakona o narodnim školama u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (objava zakona). »Učit. Tov.« št. 17., z dne 2. XII., str. 3.

Novi načrt šolskega zakona — vsi na delo — sodelovanje. »Učit. Tov.« št. 18., z dne 9. XII., str. 2.

Projekt zakona o nar. šolah (Čajkovec) je komisija že predelala in oddala min. prosvete z izpremembami, ki jih navaja tov. Mih. M. Stanojević v poročilu na Izvršni odbor. Željam in zahtevam šole in učiteljstva je bilo ugodeno. »Učit. Tov.« št. 23., z dne 13. I., str. 4.

Poverjenik UJU Zagreb g. Skavić k projektu Čajkovčevega šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 24., z dne 20. I., str. 2.

K novemu projektu novega šolskega zakona. (Opombe k poglavju o smotru in učit. obveznosti — Mirko Vauda). »Učit. Tov.« št. 25., 26., 28. ip 30., z dne 26. I., 4. II., 17. II. in 3. III., str. 1.

Sodba srbskega učit. o projektu šolskega zakona. »Učit. Tov.« št. 25., z dne 26. I., str. 2.

Kaj zahteva srbsko učiteljstvo glede šolskega zakona? »Učit. Tov.« št. 25., z dne 26. I., str. 2.

Misli o osnutku novega zakona o narodnih šolah (iz referata tov. Viktorja Grčarja na učit. zborovanju v Mariboru 19. I. 1927.). »Učit. Tov.« št. 27., z dne 10. II., str. 2.

Anketa za projekt šolskega zakona je končala delo in Pov. je že poslalo parlamentarnim klubom in vsem korporacijam svoje predloge. »Učit. Tov.« št. 29., z dne 24. II., str. 3.

Glavni odbor UJU pri prosvetnem ministru — šols. zakon učiteljstvo željno pričakuje. »Učit. Tov.« št. 33., z dne 24. III., str. 2.

Kakšna naj bo stalnost učiteljstva? »Učit. Tov.« št. 37., z dne 21. IV., str. 2.

Uredba o krajnih in oblastnih šolskih odborih. »Učit. Tov.« št. 42., 43., 44., z dne 25. V., 2. VI. in 9. VI., str. 2.

Prodiranje smisla za moderna reformna šolska stremjenja med članstvom UJU. »Učit. Tov.« št. 43., z dne 2. VI., str. 1.

Naše stališče k uredbi o krajnih in oblastnih šolskih odborih za osnovne in mešč. šole. »Učit. Tov.« št. 44., z dne 9. VI., str. 1.

Učiteljski tečaji za kmetijski pouk. »Učit. Tov.« št. 45., z dne 15. VI., str. 3.

1927./28.:

Kmetijsko nadaljevalno šolstvo. »Učit. Tov.« št. 1., z dne 2. VII., str. 2.

Delovni program UJU v povzdigo in reformo šolstva. »Učit. Tov.« št. 2., z dne 14. VII., str. 3. in 4.

Novi šolski zakon — poročilo tajnika na VII. pokrajinski skupščini v Kranju. — Kmetijske in gospod. šole, poročilo tajnika na VII. pokr. skupšč. v Kranju. »Učit. Tov.« št. 3., z dne 21. VII., str. 2.

Kmetijsko nadaljevalno šolstvo. — Konferenca o organizaciji kmet. nad. šol. »Učit. Tov.« št. 3. in 7., z dne 21. VII. in 1. IX., str. 3. in 5.

(Dalje prihodnjič.)

UČITELJSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Zaradi preuredbe, ki se sedaj izvršuje, je začasno vhod v učiteljsko knjigarno na dvorišču v Franciškanski ulici 6.

Tovariši in tovarišice, spomnite se ob vsaki priliki Učiteljskih domov v Ljubljani in Mariboru!